№ 21 ԹԵՀՐԱՆ ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍ 10 | 1895 | ԹԵՀՐԱՆ ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍ 10 № 21

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱՒԻՂ

«ՇԱՒԻՂԻ» տարեկան գինը 10 ղրան, կէս տարուանը 6 ղրան: Առանձին համարները 5 շահի:

Արտասահման տարեկան 8 ֆր. կամ 3 րուբլ կէս տարուանը 5 ֆր. կամ 2 րուբլի: Ի

Արտասահմանից փողի համար պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. Черезъ Баку въ Энзели Россійской ИМПЕРАТОРСКОЙ Миссіи въ Тегеранѣ пер. Бекъ-Назарову.

«ՇԱՒԻՂԸ» ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ՏԱՐԵԿԱՆ 50 ՀԱՄԱՐ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

«ՇԱՒԻՂԻ» խմբագրութիւնը բաց է 10-ից մինչեւ 2 ժամը. (բացի կիրակի և տօն օրերից:

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզուով իւրաքանչիւր բառին մի անգամուայ համար 1 շահի: Արտասահմանի յայտարարութիւնները բառին 1 կոպէկ:

Նամակները, նաև Պարսկաստանի բաժանորդագրութեան հասցէ. Rédaction «CHAVIGH» Téhéran. (Perse)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Լաւ չէ մինչև մտրակել պէտք է քիչ էլ սովորեցնել.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ղազվինից. Նամակ Ռաշտից. Բաց նամակ. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլի տեսութիւն. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ — Յայտարարութիւններ.— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Անկարգութիւններ Գ. Ճեմարանում:

«ԼԱՒ ՉԷ ՄԻՆՉ ՄՏՐԱԿԵԼ ՊԷՏՔ Է ՔԻՉ ԷԼ ՍՈՎՈՐԵՑՆԵԼ»

—

Այսպէս է գրում մեզ՝ մեր բարեկամներից մէկը:

Ի՞նչ է նշանակում տարրացնել լաւը. չէ որ դա նշանակում է վերացնել այն ամենը, ինչ որ վատ է, ինչ որ վնասակար է կամ չար: Տարրացնել մի լաւ օրէնք, այդ նշանակում է մշակել մի նոր հաստատութիւն, որի շնորհիւ կարելի լինի ոչնչացնել մինչեւ այդ ժամանակ գործածւող այնպիսի դրութիւններ կամ օրէնքներ, որոնք իրենց հնութեամբ կամ ժամանակի ու ժողովրդի ներկայ պահանջներին անհամապատասխան ոգովը, շարունակելով ազդեցիկ լինել,—առաջացնում են վնասակար արդիւնք:

Երբ մենք, օրինակ, ասում էինք որ «Արձակենք գոնէ գիտութիւնը կղերի ազդեցութիւնից», այդ, շատ հասկանալի կերպով, առաջացնում է այսպիսի մի ասուցումն. Ազատ պէտք է պահել կրթութիւնը այն դասակարգի ազդեցութիւնից, որ պղտորելով նրան՝ գոյացնում է պղտոր ջուր և նրա մէջ որսում իր ստամոքսին հարկաւոր ձկները: Այդպէս ասելով մենք առաջ ենք մղում մի ասուցում, որ կամենում է դուրս շպրտել հայ կղերին այն ասպարէզներից, ուր նա տեղ է բռնել անպատիժ կերպով, և դարբնում է ամեն ինչ իր դասակարգական շահերի համաձայն, աղաւաղելով գիտութիւնը, ուր նա դարերի պատմութիւնովը ապացուցեց, որ միմիայն շղթաների է ենթարկում մարդկային պրոգրէսը և ժողովրդի թշուառութեան ու տգիտութեան վրայ է կառուցանում իր գոյութիւնը:

Երբ մենք մտրակում ենք հայ հոգեւոր բարձր իշխանութիւնը, որ կրթութեան գործը խաղալիք և ուսումնարանները անկելանոցներ են շինում—դրանից բղխում է ինքնըստինքեան այն ուսուցումը, որ հարկաւոր է դուրս գալ ծթած տիրացուական նախապաշարումներից, և աշխատել ամենայն ոյժով դուրս շպրտելու կրթական հաստատութիւններից կրօնական այն ազդեցութիւնը, որ շարունակում է նեխած դրութեան մէջ՝ փտեցնել մեր հասարակական օրգանիզմը և պատրաստել մեզ համար ստրկամտական ոգով կրթւած անպէտք քաղաքացիներ: Կղերական այդպիսի ոտնաձգութիւնների, այդպիսի աւերածութիւնների կամ ազդեցութեան դէմ խօսելուց ծագում է այն ուսուցումը, որ տարիներից ի վեր մեր ոգին, մեր միտքը, մեր քայլերն ու զարգացումը ճնշող այդ դասակարգին՝ հարկաւոր է մղել և իր սահմանների մէջ ամփոփել, հարկաւոր է մեր հասարակական—ժողովրդական գործերը ազատել նրանց ձեռքից ու կօնտրօլից և հասկացնել նրանց որ այլ ևս չեն կարող անպատիժ կերպով պարազիտ լինել, մեր հիւթը ծծել, մեզ համար խաւար դարբնել, մեր միտքն ապականել, մեր աճմանը, առաջադիմութեան արգելք դառնալ, մեզ ճնշող ցանցը թանձրացնել և մեր քրտինքով—արիւնով ստացած քրտինքովը—փոր ուռցնել: Մեր հարւածները ուրեմն ուսուցանում են որ այս կամ այն դասակարգն ու հասարակական գործանիքը հարստահարում են մեզ, արգելք լինում մեր մտաւորական աճման, անառաջխաղացութեան, առաջանում են մեր հիւթովը, մեզ յիմարացնում, մեզ ոչնչացնում, ուրեմն և հարկաւոր է ոչնչացնել բոլոր այդ ապականիչ, խաւար պատրաստող և մեզ վնասող տարրերին, լինէին նրանք անհատներ, խմբեր կամ դասակարգեր, լինէին նրանք դարերից ի վեր նւիրական, սուրբ համարւածներ և կամ թէ նրանցից բղխած օրէնքներ, սովորութիւններ ու աւանդութիւններ, որոնք անշուշտ դրոշմւած են լինում նրանց գոյացնող տարրերի ապականիչ, խաւարային ու յետադիմական ոգովը…

Ուրեմն, եթէ մենք մտրակում ենք և հարւածում, մենք միանգամայն սովորեցրած էլ ենք լինում: Որովհետև, ինչպէս ասում է Պլատոնը, Ոչնչացնել չարը նշանակում է թագաւորեցնել բարին:

Հ. Փ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՂԱԶՎԻՆԻՑ

—

22 մայիս 95

Երբեմն մարդ կարծում է որ տարաձայնութիւնը ծագում է ձայների շատութիւնից էլ, բայց եթէ Ղազվին գաք, ապացոյց կունենաք որ երկու ձայն ընդունակ են իրենց տարաձայնութեամբ շատ աւելի ականջ քերթել քան մի խումբ, ուր գոնէ երկու միաձայն երգողներ կարելի է գտնել:

Երբ Ղազվին հասայ՝ յոյս ունէի այստեղ բնակւող փոքրաթիւ (10—12 տ.) հայերի մէջ գոնէ տեսնել այն արդիւնքը, որ առաջ է գալիս ներդաշնակութիւնից: Քանի անգամ «Նաւիղը» հաղորդել է որ «Ղազվինի դպրոցը վերաբացւեց, որ «ժողովներ եղան» և այլն և այլն, բայց բանից դուրս է գալիս որ այդ եղած դպրոցը գտնւել է մի խղճատակ դրութեան մէջ, իսկ ժողովները կռիւների, անձնական կրքերի ցուցահանդէսի ասպարազ, եկող տարի Ղազվինը այդ էլ չի ունենալ, դպրոցը բզկտւել է և ժողովները այնքան ձանձրացել են, որ էլ ոչ ոք նրանց անունը լսել չէ ուզում: «Հասարակական գործը» դառել էմի հասկացողութիւն որ հաւասարվում է խամթաբալա, «մարդի ի զուր ժամանակը կորցնող գործ» խօսքերի և կազմել է մի այն գաղափարը, որ «խելօք մարդը այդպիսի գործերից հեռու պիտի կենայ»:

Եղել մի անգամ տեսայ այս քաղաքում մի խումբ հայեր, որոնք միմեանց հետ անհաշտ, միմեանց չը հաւանող և միմեանց հետ գործելու փափակ չունեցող մարդիկ են երևում, բաժանւած քանի հայ կայ՝ այնքան կուսակցութեան, քանի հայ կայ՝ այնքան կայրիզների, այնքան էլ անձնական կռիւների: Չը պէտք է, նախ, կարծել որ հայերի քչութեան պատճառով, դպրոց իսկ եթէ լինի, վարժապետի կամ այլ ծախսերի դրամ չէ կարող գոյանալ: Ոչ. քաղաքում եղած օտարականների նւէրները, եկեղեցու եկամուտը բաւական են 10—12 աշակերտ ունեցող դպրոցի ծախսերի համար և պիտի ասել որ օգնող օտարականները տռատաձեռն են և երբէք չեն մերժել անել այդ մասին ինչ կարող են,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆՈՒՄ

—

Նորին Վեհափառութեան տ.տ. Մկրտչի Ա. Սրբազնագոյն Կաթուղիկոսին ամենայն հայոց

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆ

Խորին վշտով և խոցւած սրտով թողնելով այն սուրբ ուսումնավայրը, որտեղ անցել են մեր պատանեկութեան քաղցր տարիները և որի բարիքները վայելելով հանդերձ՝ ուխտել ենք անմոռաց պահել նրա երջանկայիշատակ հիմնադրի ս. անունը, միանգամայն մեր սուրբ պարտականութիւնը համարեցինք, իբրև այդ կրթական հաստատութեան հարազատ բարեկամներ և հարազատ սրտացաւ մտերիմներ, հաղորդել Ձերդ Վեհափառութեան մի քանի տարիների ընթացքում մեր ստացած տպաւորութիւնները, որոնց ազդեցութիւնը խոր դրոշմով մնացել է նախկին ուսանողներիս խղճմտանքի ինքնուրութեան վրայ: Եսիթ ունենալով յայտնել վստահութեամբ այդ հաստատութեան մէջ, մեր տեսածն ու զգացածը, չենք կարող չը խոստովանել՝ մաքուր խղճով հանդարտ մտքով՝ դառն ճշմարտութիւնը, որ իբրև վհատեցնող և վիրաւորական պէտք է լինի ճեմարանի վարչութեան և խնամատարների համար: Թէև միանգամայն ցաւալի է, բայց և այնպէս մեր պարտքն է շատերի հետ կրկնել, որ ճեմարանը չէ ծառայում մեծ հիմնադրի նախորոշած նպատակին, շնորհիւ այն վարիչների, որոնք շահադիտական և նեղկուսակցական տեսակէտներից նայելով այդ հիմնարկութեան ղեկավարութեան վրայ, շեղել են նրան իր կանոնաւոր ընթացքից և առաջուց գուշակել չէ կարելի թէ մինչև ուր կը հասցնեն գործը: Մենք հեռանում ենք այստեղից մաշչ և մխուր տպաւորութիւնների տակ, որոնք երկար ժամանակ մեզ կը յիշեցնեն այն անկարգ և աննախանձելի վիճակը, որի մէջ դժբաղդութիւն է ունեցել ճեմարանը գտնւելու շատ տարիների ընթացքում: Եթէ մինչև այսօր ճեմարանաւարտ նախկին սաները մտերմութիւն դէպի բարոյական կրթութեան օջախը կամ երախտագիտութեան մի խոշոր դրամական դէպի իրենց բարերարի յիշատակը չեն ներկայացրել՝ իրենց երախտագիտութիւնը արտայայտած լինելու համար՝ դրա պատճառը միմիայն այդ կրթական հաստատութեան սաների մտաւոր և բարոյական դաստիարակութեան սխալ ընթացքն է եղել և է մինչև այսօր: Մեզ համար շատ հասկանալի է այդ վհատեցնող երևոյթի խակական պատճառը: որովհետև երկար ու ձիգ տարիների ընթացքում ապրելով ճեմարանի թմրեցնող մթնոլորտում, անձամբ վերահասու ենք եղել նրա յառաջանալուն: Ներկայումս դժւարութեամբ կարելի է ցոյց տալ մի դպրոց, ուր տեղի ունենային այնպիսի անկարգութիւններ և աչքի ընկնող տգեղ փաստեր, որպիսիներն անպակաս են ճեմարանի մէջ: Եւ իրաւ, ո՞ր բարեկարգ դպրոցումն է աշակերտը բողոքել իր տեսչի դէմ, ո՞ր կանոնաւոր հիմնարկութեան մէջ է նկատւած, որ սաները տրտունջներ, գանգատներ և աղերսներ ուղարկէին բարձր իշխանութեան՝ իրանց ատած ուսուցչին, չափ ու սահմանը չը ճանաչող վերակացուին, կամ մի այլ անկարգ պաշտօնեայի հեռացնելու կամ զգուշացնելու համար. ինչու պէտք է ուսանողը ատելութիւն տածէ դէպի իր բարոյագէտ ու քաղաքավարի ուսուցիչը, եթէ վերջինս իր հեղինակութիւնը նւազեցնող և յարգը ստորացնող վարմունքներ չի

վերջերումս է որ նրանք էլ յուսահատուել են և մի կողմ են ուզում քաշուել: Դրա փոխարէն, մի ինչ որ պարոն Սիմէօն, որ վարժապետ չունեցող մի դպրոցի տեսուչ լինելու է ձգտում և որ եթէ իր հեղինակութիւնը չեն ճանաչում, ամեն ինչ տակն ու վրայ է անում, այս տարի կրթական գործի հետ ուղղակի խաղեր էր սարքում, ոչ ուրիշին է թողնում գործելու և ոչ էլ ինքն է գործում. համարձակութիւնը այն աստիճանի է հասցնում, որ մի գեղեցիկ օր էլ եկեղեցւոյ դուռն է կողպէկում և բանալին տանում տուն, որ ինչ է, իր տեսչական իշխանութիւնը չընդունող ուսուցիչը եկեղեցի ոտք չը դնէ: Եւ ահա մի քանի երիտասարդներ բռնի ոյժով մտել են պ. Սիմէօնի մօտ, խլել բանալին, ծեծել մի քիչ էլ և այլն և այլն:

Այսպիսի շատ դէպքեր, գանգատներ, երբեմն շատ չնչին, երեխայական պատմութիւններ է որով լցնում են ձեր ականջը երբ սխալմամբ հետաքրքրւում էք նրանց ազգային գործերով: Ասենք նրանց ցաւերն էլ գրանք են, ինչ անեն, եղածն են պատմում: Պատմում են որ վարժապետը չորս ամսուայ մէջ հազիւ 10 թուման ռոճիկ է ստացել, որ վերջերս այնպէս բարկացել էր որ եկողին խփում-փռում էր գետին, որ առաջները լաւ էր, բայց այս տարի միշտ որսի էր գնում. որ շատերը դպրոցի այդ խայտառակ դրութիւնից յուսահատուելով իրենց տղայոց ուրիշ քաղաքներ են ուղարկել, որ Ղազվինում էլ դպրոց չի բացւիլ... և հազար ու մէկ այդպիսի բաներ. ում միտն է, որ պատմի ամեն ինչ. այդ բոլոր պատմուածները ցոյց են տալիս, որ Ղազվինումն էլ կրթութեան գործի վրայ—յաճախ ինքնիշխան կամ ո և է հանգամանքի շնորհիւ—պէտ են եղել այնպիսի ապիկարներ, որոնցից այս բոլէիս մի քանի հատ կան ձեր—Թէհրանցոց հոգաբարձական ժողովի մէջ: Բայց ի հարկէ Ղազվինում ոչ հոգաբարձութիւն կայ և ոչ ժողով: Ի՞նչ էք ուզում լինի մի բուռ, զանազան կողմերից հաւաքուած, զանազան գաղափարներով անձերի մէջ, որոնք շատ-շատ կիրակի օրերը հաւաքւեն եկեղեցւոյ բագը, խաղալու պէս խորհին, յետոյ կուլին, միմիանց քիչ հայհոյեն և վերջ ի վերջոյ էլ ցրւին ու թողնին որ ամեն ինչ ընթանայ այնպէս «ինչպէս որ կարող է»... Մի ուսուցիչ ունէին, այն էլ տարւայ վերջին էլ չը սպասած, առանց քննութեան, թողել հեռացել է. աշակերտները ցրուել են: Ասենք դպրոցը, իր գոյութեան ժամանակն էլ մի բան չէ եղել: Մի այցելու պատմում է, որ նա ներկայացնում էր մի խոնաւ սենեակ մի ետ ընկած պարսկական քարվանսարայում և երբ այցելուն մտել է, դասարանի պատից կախուած է տեսել նաև ուսուցչի... վարգիկը...

Ղազվինում բնիկներ մի քանի տուն են և շիրաշիներ են—ինչպէս շատ ուրիշ պարսկահայ քաղաքներում և Թէհրանում իսկ—կան օտարականներ, այսինքն Թավրիզեցի-ղարադաղցիներ որոնք զանազան առևտրական գործակալութիւններ են և այլն:

Հ. Փ.

ՆԱՄԱԿ ՌԱՇՏԻՑ

—

27 մայիս 95

Տարին մի անգամ միայն արժէր այնքան ընդարձակ գրել Ղազվինի հայերի մասին, որքան ես գրել էի անցեալ նամակովս. յետոյ էլ մի քանի լուրեր երբեմն... և բաւական է: Այդպէս չէ կարելի վարուել ի հարկէ Ռաշտի հետ. այտեղ, նախ, 60 տուն հայեր կան, որոնք գտնուելով բարեյաջող, օժանդակիչ հանգամանքների հոսանքի առջև, կամ պիտի զարգանան որ գոյութիւն ունենան և կամ ոչնչանան: Եւ ռաշտեցին սկսել է ոչինչ չը խնայել իր որդու կրթութեան համար, սիրում է կրթիչ հաստատութիւնները և յարգում նրանց, որոնցից նա սպասում է լուսաւորութիւն և որոնց նա յանձնում է իր քաղաքակրթող հիմնարկութիւնների ղեկը: Չը նայելով որ այդ 60 տնից մեծ մասի տէրերը շիրաշիներ են, բայց նրանք այն կեղտոտ տիպարը չեն ներկայացնում, որոնցից շատ կարելի է հանդիպել Պարսկաստանի այլ և այլ քաղաքներում: Մի խօսքով. այստեղ ուրեմն չէ պակասում գործ, ոչ էլ տնտեսական միջոց, այլ ինչպէս պարզ երևում է, պակասում են բարեխիղճ, ազնիւ գործողներ: Դրա փոխարէն, մի քանի աղաներ—մի Ծատուր կամ մի Աղաւէլ, իրենց անձնական քէֆի խաղալիք են դարձրել դպրոցը, իրենց սոսերի տակ գալարուող, տղայութիւնը շայող—փալփալող ապիկար ուսուցչուհուն և ուսուցչին պաշտպան հանդիսանում և արգելք լինում, որ դպրոցը կարողանայ փոքր ի շատէ կանոնաւոր ուսուցիչներ ունենալ և ազատուիլ տիրացուական, թող փչելու գործարան դառնալուց:

Տարեկան միայն 1000 րուբլի տրվում է այդ ապիկար ուսուցիչներին, որոնցից մէկը Երևանի դպրոցի երկրորդ դասարանից վռնտուած, բաղաքականայի պրիկազչիկի պաշտօնութիւն է թողնում, իսկ միւսը գաւառական բեմից ցած իջած յայտնի դերասանուհի տիկին Սարգսեանցն է, այդ վարժուհին ամենքը գիտեն—երկու տող գրել չը գիտէ իսկ իբր ձեռագործ՝ միմիայն ծաղեր (դանտել): Դրա փոխարէն, քոյր և եղբայր, ձեռք ձեռքի տուած և Ծատուր կամ Աղաւէլ աղաների շուրջը պար բռնած, մանուկներին մատակարարում են Երևանի փողոցներում երգուող փողոցային թուրքերէն երգեր և պարեր: «Շաւիղ» № 17-ով հաղորդած լուրը նրանց մասին ոչ միայն ճիշտ էր, այլ և դեռ մեղմացրած: Ուսուցչին խօսեցրի և նա դեռ պարծանքով էլ էր որ պատմում էր իր խալֆայութիւնը. թէ ինչպէս Զատկի օրերը նրանք աշակերտներին և աշակերտուհիներին տանում են մի քանի աղաների տուն, իրենց սովորացրած երգերը երգել տալիս և փող հաւաքում: Երբ բնականաբար ես ուսուցչին պախարակեցի նրա այդ զզուելի ընթացքի համար, նա սկսեց պատճառաբանել, որ այդ աղաները դպրոցին նուէր են տալիս միշտ և որ հարկաւոր էր նրանց այդպէս խնկարկել: Աղաները շփացած այդ գծուծ ցոյցից, գտել են որ այդպիսի ուսուցիչ և ուսուցչուհի չեն կարող լինել, իսկ մի յայտնի անձնաւորութիւն նախ մերժել է ընդունել և ապա, երբ նորից խնդրել է ուսուցիչը, նրանց մի շատ սառն ընդունելութիւն է արել: Այս բոլորը դեռ ուսուցչի, այսպէս ասած, հասարակ սխրագործութիւնն է. հարցրէք օրիորդաց դպրոցի դիացիներից և առհասարակ շատ առաջ եղիներից. ինչեր ասես որ չը պատմեն. ասում են որ կիրակի օրերը գինի, օղի, փող են հաւաքում, օրիորդաց դպրոցի բագում աշակերտների և աշակերտուհիների հետ թրքական երգեր երգում, պարեր սարքում և այդ բոլորին ներկայ գտնւում ուսուցչի մի քանի թաւրք երիտասարդ աշակերտները: Ես ուրիշ դէպքեր չեմ պատմում, եթէ հարկը պահանջի, յոյս ունիմ որ Ռաշտում կը գտնուեն ճշմարտախօս մարդիկ, որոնք փաստեր շատ ներկայացնեն: Փաստը այն է, որ այժ Բաղրատ Սողոմոնեանն ու իր քոյրը, ազատ ասպարէզ գտած (որովհետև ոչ մի կրթական վերահսկող չը կայ), թիկունք ունենալով մի քանի աղաներ, անպատիժ կերպով հարստահարում են կրթութեան գործը:

Պակաս ապիկար չէ հանդիսանում նաև Ռաշտի քահանան, որ այժմ, թողած Ռաշտի հովուութիւնը, թափառում է Մէշէդիսերի անտառներում, այնտեղ գտնուող մի քանի հայերից էլ աջահամբոյր գրփելու համար: Եռայի եպիսկոպոսի ձեռնադրածներից ամենալաւն է սա, որի համար ամենքը միաբերան ասում են որ փողի համար պատրաստ է ամեն ստորութիւն յանձն առնել:

Ինչպէս տեսնում էք, գործ կայ, նիւթական միջոցն էլ բաւական է (1000 րուբլիով շատ լաւ ուսուցիչ և ուսուցչուհի կարելի ունենալ մօտիկ Կովկասից), ժողովուրդը ուսումնասէր է, Թէհրանցոց պէս իբր աւելորդ պերջանք չէ համարում ուսումը., բայց ինչ արած որ գործողները ապիկար են, մի քանի աղաներ ասպարէզն են ապականում և իրենց աղայական քմահաճոյքի համար ապագայ սերնդի կրթութեան գործը իրենց շուրջը քծնողների ձեռքը թողնում:

Ռաշտում ինտելիգենտ մասը կազմում են մի քանի զանազան կողմերից հաւաքուած երիտասարդներ, որոնք շատ աւելի աշխոյժ ունին, շատ աւելի կեանք, քան այդդեղ—Թէհրանում եղող մի խումբ քացախած բանկի պրիկազչիկները, ո-

---

ցոյց տալ, ինչու. պէտք է սուր թշնամութիւն մտած լինի մի հաստատութեան բարձրագոյն վարիչների և ստորադրեալ անդամների մէջ, եթէ իւրաքանչիւրը իւր պարտականութիւնների, իրաւունքների և հեղինակութեան չափ ու սահմանը սկզբից արդէն որոշած ունի:

Մեղադրել աշակերտներին կամ ուսանողներին այդ թերութիւնների համար և անուանել նրանց անխտիր—«ըմբոստներ», «լրբեր», «անամօթներ», «ճեմարանը ապականողներ», «անպիտաններ՝ բառիս բուն նշանակութեամբ» և այլն, դա նշանակում է միանգամայն չը հասկանալ դաստիարակութեան և կրթութեան բարերար ազդեցութեանը, որին ակնածութեամբ է վերաբերվում ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը:

Ինչով և երբ են աշխատել ճեմարանի սաներին կապել նրանց գիտութեան աղբիւրի հետ, արդեօք ինչ տեսան նախկին ուսանողները և ինչ մխիթարական բան ենք տեսել մենք, որ կապւէինք այդ կրթական հաստատութեան հետ: Արդեօք նեղ-կուսակցական և շահադէտ տեսուչները պէտք է զարթեցնեն մեր մէջ քաղցր յիշատակներ դէպի ճեմարանը, թէ պէտ թերուս վերակացուները, որ միայն ածականներով էին խօսում մեզ հետ, արդեօք մեր տեսած անկարգ ու անկանոն վարչութիւնը պէտք է ազդէր մեզ իր օրինական և եռանդուն գործունէութեամբ, թէ բարոյաբանութիւն և աստուածաբանութիւն փքուն անունների տակ անբարոյականութիւն. անտարբերութիւն և ապականութիւն ուսանող ուսուցիչները: Էլ չը խօսենք այլ ևս բարոյական ապականութեան մասին, որ այդ հրէշաւոր վարիչների ղեկավարութեան արգասիքն է, Ձեզ յայտնած կը լինինք ճեմարանի դրութեան սևերակած պատկերը:

ճեմարանի աստղը, որ այնքան փայլում էր մեծ հիմնադրի օրով, մարեց այն բոպէին երբ նահապետականները իրենց նիւթած ուղղութեամբ ներս մտան՝ այդ հիմնարկութեան ղեկավարութեան գործը ստանձնելու. այն օրից հէնց սկսեց աշակերտների մէջ ատելութիւն և ուսանողների մէջ բուռն թշնամութիւն դէպի միմիանց և դէպի վարչութիւնը. մտաւոր դաստիարակութեան հետ նրանց աւանդեցին մեծերից նաև ապականութեան սերմերը: Այդ չարաբաստ օրից սկսած հայութեան միակ բարձրագոյն կրթարանը դարձաւ կուսակցութեան խաղալիք և շահամոլ մարդկանց որջ: Այդ օրից սկսած՝ խրախուսվեց աշակերտների մէջ լրտեսութիւնը և այդ օրից ծագեց ընկերական անմեղ խօսակցութիւնների, կատակների և այլ անմեղ վարմունքների կեղտոտ դիտաւորութեամբ արձանագրելու և բարձր իշխանութեան հասցնելու սովորութիւնը, որ և յայտնի է Ձերդ Վեհափառութեանը. դոցա շնորհիւ էր, որ ճեմարանի սաներն «անկրօն», «անաստուած», «անբարոյական» և այլ ածականների տէր հռչակուեցին: Սակայն այդ կործանիչ ուղղութիւնը երկար տիրապետել չէր կարող. որովհետև վարչութեան և ուսանողութեան երկուստէք ատելութիւնն ու թշնամութիւնը վերջին ծայր լարման էր հասել. տապալեց այդ սխալ ուղղութիւնը իր առաջնորդով հանդերձ և տեղի տուեց մի թարմ և նոր վարչութեան, որ իր ղեկավարութեան առաջին օրից սկսած մի համակրելի մտերմութիւն և սերտ բարեկամութիւն հաստատեց ուսանողների, աշակերտների և վարչութեան մէջ: (Սա սրբազան Սեդրակեանի կարճատև տեսչութեան ժամանակամիջոցն էր):

(Կը շարունակուի)

րանք հաշիւների մէջ հատել, իրենց հոտավը գարշեցնում են ազգ. գործերն անգամ:

Մեկնում եմ դէպի Էնզէլի: Մի քանի օր կը գրեմ այնտեղից:

Փ.

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Թէհրան 8 յունիս 95

Անկեղծութիւնը, պարտուց և իրաւանց արդար պահանջը դեռ մեր մէջ յարգուած բաներ չեն:

Այդ՝ ես փորձով գիտեմ իմ այս անցեալ ուսումնական տարւայ պաշտօնակատարութեանս օրով:

Ամեն որ գիտէ, թէ մենք (ես և իմ պաշտօնակիցները) ինչ հանգամանքներում և կեանքի ինչ սուղ միջոցներով ջանացինք եղանք, առանց կեղծելու, պարզ ճակատ առ ճակատ գլմ գնելով, մեր ուսուցչական արդար իրաւունքները յարգել տալ մէկ տարւայ մէջ մի քանի անգամ փոփոխուած մի հոգաբարձութեան և խամաճուժ հասարակութեանը՝ որի համար և հալածանքի երթարկուեցանք, հետևանքն և ատելի դարձանք նրանց աչքին: Գնաս չունի, աւելի լաւ է դէշ լինել քան թէ.... Բայց կան արարածներ՝ այն էլ թանաւոր, որ ոչ թէ միայն իրենք այլ նրանց բոլոր գործերը վնասակար են ընկերութեան, կեղծ.երկրպագութիւններ անել, ծնկաչոք և բազկատարած շնորհակալութիւններ անել. խորամանկութեան, կեղծաւորութեան և սուտ քաղաքավարութեան ամեն տեսակ նշաններ և ձևերն են որ կազմում են նրանց արտաքինը, իսկ ներքինը... Աստուած հեռու պահէ, շողոքորթութիւնով, խաբեբայութիւնով, խարդախութիւնով, դաւադրութիւնով, մատնութիւնով և այլն և այլն նրանց ներքին օժտուած յատկութիւններ են կազմում:

Ահա այդ կարգի մարդիկն են ընդհանրապէս, որ՝ թէև ծանօթ իրենց յատկութիւններով, սակայն սէր և յարգանք են վայելում նոյն իսկ մեր հասկացողների մօտ, որոնք ակնածում են նրանցից, իրաւունք տալիս նրանց գիւղական արարքներին, և փայփայում նրանց. կարծես թէ վախենում լինին նրանցից....

Խնդիրը փախանորդ հօր Րաֆֆի կլուբը յաճախելն է, որ և մի քանի անգամներ ճաշակել էր արդէն նրա ինչ համ լինելը...

Մի քանի զաւն փորձեր՝ օրինակ այդ անկեղծների խումբը, երբ պէտք ունի նրանից, հովանաւորութեան, կամ որ և է մի խնդրի կարգադրութեան դէպքում, որ իրան ոյժից վեր է և այլն, նրան ընդունում են ոչ թէ միջնորդ, այլ իսկ աստուածացնում: Շողոքորթութեանը չափ չը կայ. իսկ դպրոցի ընդհանուր հասարակական խնդրում, ոչ թէ չեն ընդունում նրա միջամտութիւնը մինչև իսկ վնասակար մի մարդ հրատարակում նրան, ազգային և եկեղեցական օրէնքները—իրաւունքները բռնաբարող (violateur) և այլն. Մէկ անգամ հովանաւորում է նրանց մի ինչ որ հանդիսին, փողի շահ կար մէջը չէ. այն էլ մեծ փողի, մէկ բարձր ռաճարաձև ամբիոն երկրպագուների խումբ, խունկ, պատարագ պակաս չէին նրա համար: Այդ գիշեր հայր սուրբը սաստիկ զգածուած՝ արտասուելու մօտ էր: Միւս օրը հովանաւորեց միւս ընթերցարանի մէկ երեկոյթին և խնդրից երաժշտասիրաց ընկերութեան խմբին (որի օգտին տրուած հանդիսին հէնց երեկ էր հովանաւորել) որ ինքն էլ մասնակցել այդ երեկոյթին. այդ միջոցին երեկւայ երկրպագուները գինեցած նրա դէմ որպէս ամենատխեղծ հակառակորդներ և մերժեցին նրա խնդիրը. հասարակ խօսքեր խօսանին ապարդիւն մնացին և իրանք էլ անզգալի:

Անցեալ օրեր նոյն խմբի օգտին էլի մի հանդէս կար. հէնց նոյն մարդիկ, որ առաւօտեան զանէ զաւն փողոցէ փողոց ընկած ստորագրութիւններ էին հաւաքում նրա ձեռնարկութիւններին աջակից լինելու, գիշերը էլի ծնկաչոք, մի կարգ կանանց յատուկ ժպիտով, զրկարաց ընդունում էին նրան հանդիսում և նա էլ բազմում իր համար այն անգամից աւելի շքեղ պատրաստուած ամբիոնի վրայ (այդ անգամ էլ՝ նրանից մի քանի թուման գլխելու սաքիթը կար): Այդ հանդիսին ես ներկայ չէի, բայց հայր սուրբը էլի արտասուելու չափ զգացուած կը լինէր անշուշտ, որովհետև ես լսեցի երբ պիտի կարդացուէր «Դրախտի ընտանիքից» մի կտոր՝ նա՞ պատուիրեց նրա փոխարէն կարդալ «Արձագանքից» մէկ ուրիշ կտոր: Մի քանի այսպիսի դէպքեր, որոնք՝ սիրալիր ընդունելութիւն են գտնում մեր փորձառու փոխանորդից և իր ներկայութեամբ քաջալերում է նրանց, նրանց գիրքի մէջ, ի վնաս իր, աւելի հաստատուելուն: Գիտի ասեն թէ, «սէր նա վարդապետ մարդ է Քրիստոսի աշակերտ է, պէտք է ներողամիտ լինի. խտրութիւն չը դնէ և այլն և այլն» Գիտի ասեմ, հապա ինչու այդպէս չը վարուեց իր պաշտպանած դպրոցի ուսուցիչների դէպքում, հազիւ թէ նա ոտք էր կոխել Թէհրան, առանց նրանց հետ անանուելու, ի մօտոյ ծանօթանալու այնպիսի մի լաւուած դրութիւն առանձնից գաստատուների դէմ, որ քիչ էր մնացել տարւայ վերջը, ամեն բան տակն ու վրայ լինէր: Ես դեռ յիշում եմ և չեմ էլ կարող մոռանալ երբ մի ամբողջ տարի ռոճիկ չստացած՝ տարւայ վերջին օրերը գնում եմ ստանալու, այն էլ համաձայն իւր խոստման, պատասխանում է, «քանի մ՚օր ալ սպասէ»: Երբ քանի մ՚օր ալ չեմ ուզեր՝ սպասել և արդար բարկութեամբ պահանջում եմ կամ վճարել ինձ նոյն ժամին և կամ անունս ուսուցչական ցանկի միջից ջնջէ՝ թէ ինչ անհզազաւ ձայնով պոռում էր «ի՜նչ պիտի ընեմ, ինչ է ձեր միտքը, կ՚ուզէ՞ք որ ես ալ օտար պէս վարուիմ ձեզ հետ, օտար քայլեր առնեմ...» Թէև այդ սպառնալիքները գործի չը գնացին և պարտաւորուեց միւս օր վող առաւօտեան հէնց դպրոցում վճարել մեզ, սակայն մէկը չը կայ հարցնող թէ՝ հայր սուրբ «ինչ պիտի ընէիր» խեղճ վարժապետներին, որ քո և Ցոլհոլնէս խանի քանդած դպրոցը. մի տարի ամբողջ կոյսն վիճակի մէջ պահեցին, մինթէ մէկը իւր իրաւունքները պահանջելու համար պէտք են օտար քայլե՞ր առնել նորա դէմ. այլ կերպ վարուել նորա հետ, բաս ինչու այդ քայլերը այն միւս մարդոց դէմ չես առնում որ գիշեր ցերեկ յարձակւում, սպրդում և ամեն տեսակ քայլեր են առնում ձեզ մէջտեղից դուրս նետելու, ինչպէս և արին ձեր նախորդին, առաջնորդին: Ես չիզանեցայ. թէ ինչու նրանց հետ այլ կերպ չէ վարւում և մեզ հետ է վարվում, որովհետև մեզ մօտ չը կայ ամբիոններ, մենք չենք կարող լինել երկրպագուներ, մեր լեզուն սովոր չէ մէկ բառ անգամ շողոքորթութեան, այդ բոլորը գործվում են միւս խմբի մէջ և եթէ այլ կերպ վարուէր նրանց հետ այդ պատիւները կը խլուէր նրանից: Երկրորդ՝ սովոր չենք մէկի սխալների վերայ ծածուկ փափսալ և ինտրիգներ սարքել, այլ ի լուր աշխարհի, պարզ աչքաբեռ ասել երեսին թէ այս ինչ բանը սխալ է, ինչու ես անում. այդ բանն էլ սաստիկ առաւ է նա. մէկ էլ որ, նրանք չեն սովորել վճարել այլ միշտ պահանջել—ստանալ, և եթէ մէկը կը համարձակի իւր իրաւունքը պահանջել այն էլ խիստ լեզուով, այդ ժամանակ դու էլ՞ խռովարար ես և այլ կերպ պէտք է վարուել քեզ հետ: Այս բոլորից երևում է որ հայր սուրբը թէև հասկանում է, բայց չի կարողանում զանազանել իր շուրջը եղած տիպերին. որպէս «խունկ մառուցողների» պետ՝ սիրում է միշտ խնկարկել և դիմում է (ակամայ) դէպի այն կողմը ուր խունկ կայ. պարզութիւն, անկեղծութիւն նրանց գործին՞չը՞գալ քանի որ իրանք կեղծում են Աստծու և մարդկանց առաջ:

Միքայէլ Յ. Եղիազարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս համարից մեր գլխաւոր աշխատակիցը մեզ ուղղում է ճանապարհից նամակներ, որոնք Փ. ստորագրութեամբ տպագրելու ենք հետզհետէ:

Թէև մենք որոշել էինք, այլ ևս չը խօսել Նիրազայ եկեղեցապատկան կալուածների մասին, սակայն մեր այնտեղի թղթակցից եկած, անհերքելի ճշմարտութեամբ մի այլ նոր գրութիւնը, առիթ է տալիս մեզ նկատել և մեր թղթակցին պատասխանել թէ՝ ինչհարկ կայ ճշմարտութիւնը հանրագրութիւններով հաստատել, թէ եկեղեցական կալուածները կամ թէ նրանց արդիւնքները՝ երբէք չեն ծառայում իրանց որոշ նպատակին այլ ամենուրեք, կլանւում և վատնւում են ուտիչներից, հրիարար գործածւում են պորտաբոյծ մարդկանցից և որջ են դառնում աղա—հարուստ կառավարիչների անասնական հաճոյքները լրացնող մէկ կարգի անձնաւորութեանց: Թող չը զարմանայ մեր թղթակիցը եթէ ասենք, որ մի՞ քանի տասնեակ տարիներից ի վեր էլ, հէնց նոյն իսկ Թէհրանայ եկեղեցիներին պատկանող տները, շնորհիւ եկեղեցական վատթար վարչութեան, նոյն դրութեան մէջն են գտնւում:

«Նոր-Դարի № 90-ում կարդում ենք N-ի «Ատրպատականի դիմակաւորներ» մի յօդւածը, որի մէջ աչքի են զարկում հետևեալ տողերը «...և մանաւանդ մի խումբ «գործիչների» հետ, որոնք յայտնի դիտաւորութեամբ այսօր թմբուկ են զարնում Թէհրանի իմաստակ թերթի մէջ ևայլն» Որովհետև այդ գրողը մեզ ծանօթ մի անձնաւորութիւն է ուստի և չենք զարմանում նորա այդ կեղտոտ գրչից, որքան և չէինք զարմանում նորա հէնց Ատրպատականում արած կեղտոտութիւններից: Թող շնորհակալ լինի նա նոյն իսկ այդ «իմաստակ թերթից», որ իրեն պէս մէկ շմոլաթանին արտաքսել տալով Պարսկաստանից ուղարկեց իւր ամենաազնիւ բարեկամ «Նոր-Դարի» մօտ, որը ամենայն սիրով դէսից դէնից գըզլած ռուբլիները կը բաժանէ նորա հետ մինչև որ, մի ուրիշ «Ատրպատական» գտնուի: Իսկ «Նոր-Դարի», նորա անգործութեան ժամանակ նորա վերայ ծախսած մի քանի ռուբլիների փոխարէն, մեր խմբագրութիւնից կը նուիրենք «Միրզա Իսկէանդար» շատ էնտեւբեանի բրօշիւրը, որը կարող է որպէս մի պարզ հայելի ծառայել իր և իր աշխատակիցների համար:

Դովլաթա թաղի հայկական ուսումնարանը շարունակում է դեռ իր ուսումը. զարմանալի է. մէկ ամսից աւել է ինչ այդ վարժարանի քննութիւնները վերջացել են և ուսումը դեռ շարունակւում է... Կաթոլիկաց դպրոցներն էլ շարունակում են իրանց ուսումը՝ բայց նրանք պատրուակ ունին քննութիւն չը տուած լինելը. իսկ պ. Գասպարեանը ինչ պատրուակ ունի այս խաչուելու չափ շաքով ուսումները շարունակելու: Բնական է մարդոց աչքերը թող փչելը:

Ռաշտից մեզ գրում են որ. «Այստեղ վերջացան երկսեռ դպրոցների քննութիւնները, ընդհանրապէս թէ աշակերտները և թէ աշակերտուհիները թոյլ էին: Ժողովրդի խօսակցութեան առարկան է, թէ որդեօք էլի պէտք է ներկայ ուսուցիչը և ուսուցչուհին մընան իրենց պաշտօնում: Անցեալ տարի ձեր թղթակիցը շատ գրեց, այս տարի էլ մենք կրկնում ենք, դպրոցները մեզ համար ոչինչ օգուտ չունին, եթէ ուսուցիչը և վարժուհին չը փոխուին և դպրոցը երկդասեանի չը վերածուի:

Կովկասի լրագիրներից քաղում ենք հետևեալը: «Թոյլ է տրւած հիմնելու մի ընկերութիւն, որ խճուղի պէտի շինէ Էնզէլի ծովածոցից մինչև Ղազվին քաղաքն և պիտի շահագործէ Պարսկաստանում գտնւած ճանապարհների ամեն տեսակ հաղորդակցութիւններն ու նաւահանգիստներ: Էնզէլի—Ղազվինի խճուղին ունենալու է 352 վերստ տարածութիւն և Ղազվինում կը միանայ այդ քաղաքից դէպի արևմուտք մինչև Թաւրիզ, դէպի արևելք՝ Թէհրանից մինչև Մեշէդ և դէպի հարաւ՝ մինչև Կում քաղաքը գոյութիւն ունեցող խճուղիների հետ: Այդ ճանապարհը պէտք է վերջանայ 2 տարում, և 99 տարուայ ընթացքում ընկերութիւնը, «Բիրժ Վ.» ասելով, իրաւունք կունենայ առանձին տուրք առնելու Փուրգոններից, ոտով, ձիով և կառքով ճանապարհորդողներից և եղջերաւոր կենդանիներից. այդ տուրքը որոշւած է պարսից կառավարութեան այդ ընկերութեանը տուած պայմանագրի մէջ: Ընկերութեան հիմնական դրամագլուխը 1,000,000 ր. է 10,000 ակցիաների բաժանւած: Ընկերութեան վարչութիւնը պիտի գտնուի Մոսկուայում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Մօտ օրերս Կովկասում անձնասպանութիւն գործեցին երկու հայեր: Առաջինը՝ ճեմարանի այն թշուառ սաներից էր, որոնք վերջերս, շնորհիւ զանազան խայտառակութիւնների թողել էին Էջմիածինը և ամենաաղքատ դրութեան մէջ ապրում էին Թիֆլիսում: Այդ անձնասպանը աղքատ էր, տէրտէրներին տալու փող չէր թողել:

Երկրորդ անձնասպանը Դեմուրով անունով մի պարոն էր, որ ունէր հարուստ ազգականներ:

Հայ կրօնաւորութիւնը վճռում է զրկել առաջին թշուառին կրօնական ծէսով թաղումից, իսկ երկրորդին նա թաղում է:

Այս ակներև անիրաւութիւնը, շատ բնական էր, որ պիտի չարժէր Կովկասի հասկացող դասի զայրոյթը և «Մշակը» իր մի համարում արտայայտում է այդ, թէև ոչ այնքան կծու կերպով, ոչպէս արժան էր անել: Եւ իրաւ, ինչ է նշանակում այդ անամօթ վարմունքը. մի աղքատ անձնասպանի համարում են ոչ արժանի պատւաւոր թաղման, իսկ մի հարուստի՝ բոլ ամենայնի արժանի:

Ինքնըստինքեան չը թաղել անձնասպանի, դա մի անմտութիւն է, հնացած մի նախապաշարմունք, որ շատ ուրիշ անմտութիւնների հետ, շարունակում է մնալ մեր եկեղեցական օրէնքների մէջ: Կրօնաւորութիւնը, ինչպէս և մի քանի դար առաջուց գիտութիւնը, հաստատում էին որ անձնասպանը խելքը գլխին է, կամովին է որ ինքն իրեն սպանում է. բայց անցան այն օրերը. բժշկական գիտութիւնը երևան հանեց որ անձնասպանը, անպատճառ մտային խանգարման է հասնում, երբ գործադրում է անձնասպանութիւնը: Սա փաստ է, ընդունված ամեն տեղ. մեր, հնութեան մէջ բորբոսնած կղերն է միայն, որ չէ կամենում իր 1000 տարի առաջւայ փտած օ րէնքներից ձեռք քաշել, որ իր ընթացքով մերժում է պրոգրէսը, գիտութեան գիւտերը..,. Եւ նա, մէկ մէկու ետևից գործում է միայն անմտութիւններ: Ինչ բան, օրինակ, եւրոպական քրիստոնէութեան ազատամիտ մասի համար ծաղրելի օրէնք է եղել և արխիւային հասկացողութիւն,—դա մեր կղերի համար դեռ շարունակվում է լինել ամենասուրբ և անխախտ օրէնք: Բայց այդ բաւական չէ դեռ: Խենթին պատժելը չը բաւականանալով, նա սկսել է խարութիւն էլ դնել հարուստ և աղքատ խնդրի մէջ: Անիրաւութիւնը իր չափն ու սահմանը անց է կացնում արդէն: Վաղուց ի վեր է, որ հայ կղերը, կաշառելով եկեղեցուն տուած փողից, մինչև իսկ անբարոյականների է թաղում եկեղեցիների, վանքերի բակում, նրանց դիակներով հոտեցնում է քաղաքի մթնոլորտը, իսկ հասարակութեան համար յայտնի գործողներին չէ թոյլատրում այդ. որովհետև անբարոյականը, ոսկի բարձած էշը՝ ոսկի է դիզում կղերի առաջ, ոսկիով գնում այդ տեղը, իսկ հրապարակախօսը, գրագէտը ոսկի չունի նրան կաշառելու, Աստուծոյ արքայութիւնը հայ կղերից գնելու համար: Օրինակ կուզէք. այցելեցէք մի անգամ Թիֆլիսի Վանքի բակը և տեսէք թէ ինչ անձերի կը տեսնէք այդտեղ թաղուած, մինչ Րաֆֆիի, Արծրունու պէս անձերին հօգիւ տեղ են տուել հեռու.—Խօջիվանքը գերեզմանատան մի խուլ անկիւնում:

Մենք, ի հարկէ, թաղման, ծէսերի, տեղի և այլն և այլն կարևորութեան տուողներից չենք, բայց թէ հարկաւոր է մաքուր պահել այդ տեսակ ցոյցերի բաշխման սկզբունքը:

Նոյնը պատահել է երկու անձնասպանների համար ևս. հարուստի համար փող ստանալով, աղօթել են նրա վրա, կրօնական ծէսով թաղել, իսկ աղքատը.... քար ուտի աղքատը. նրան մինչև իսկ մահից յետոյ էլ են արհամարհում:

Մի բոպէ մտածեցէք, որ կրօնաւորութիւնը չէ թաղել ճեմարանի սանին, աչքի առաջ ունենալով զուցէ, որ նա «ապստամբ» է ճանաչւած հայոց վ. Հայրիկից.... բայց իսկոյն ծիծաղեցէնք այդ մտքի վրայ: Իսկապէս, եթէ կրօնաւորութիւնը այդպէս է մտածել, էլ ոչինչ չէ մնում անել, եթէ ոչ լալ: Խորին արհամարհութիւնը յաճախ լռելով է արտայայտվում:

Թշուառ, խիստ թշուառ ազգ ենք, որովհետև դեռ Միջին Դարի մէջ անգամ չենք մտել. իսկ վերածնութեան դարը, ռէֆորմի դարը,... դա մի ցանկալի, առփալի երազ է առայժմ մեզ համար...

Վ. Փ.

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Լոնդոն. 6 յուն. (ն. տ.) Ծէտտէյից հասած լուրերը հաստատում են որ մի ընդհանուր սարսափ է տիրում այնտեղ: Ժողովուրդը վախենում է որ Բէտուիններ մէկ ընդհանուր յարձակում չը գործեն քաղաքի վերայ: Անգլիական նաւերի ծէտտէ հասնելը, տաճիկների կողմից էլ մեծ ուրախութեամբ ընդունւեց, որոնք ևս երկիւղ էին կրում Բէտուիններից:

Լոնդոն. 8 յուն. Բարձրագոյն Դուռը բոլորովին չի մերժել և ընդունում է բարենորոգումներիանհրաժեշտութիւնը: Բ. Դուռը կընդդիմանայ եւրոպական կառավարութեանց վերահսկողութեան ծրագրին:

Լոնդոն. 9 յուն. Թիւրքան փաշան, որ Ասիական նահանգների քննիչ յանձնաժողովի նախագահն է, յաջորդում է Սայիդ փաշային, արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ:

Լոնդոն. 9 յուն. Սայիդ փաշան որոշւել է նախարարապետ (մեծ վէզիր):

Լոնդոն. 12. յուն. Ֆրանսիական ռուսական և անգլիական դեսպանները յուշտագիր են ներկայացրել Բ. Դռան պահանջելով բէտուինների կինաթափ լինելը և վնասների փոխարինութիւն ծէտտէյում եղած բռբբարոսութիւններին համար: Բ. Դուռը պատասխանել է որ վերջին ծայր դժուարութիւն կայ բէտուինների զինաթափ անելը:

Լոնդոն. 12 յուն. Հինգ ֆրանսիական բանքեր ստորագրել են Չինաստանի 15 միլիօն փոնտ ստերլինգի փոխառութեան պայմանը Ռուսաց կառավարութեան երաշխաւորութեան ներքո,:

Լոնդոն. 16 յուն. Ռուսաց Կայսրը Ս. Անդրէյի պատուանշանը շնորհել է, Ֆրանսիոյ նախագահ Ֆէլիքս Ֆօրին: —Անգլիական Կ. Պոլսոյ դեսպանը ընդունել է սուլթանի մի մասնաւոր խրնգիրը... որով նա խնդրում է որ սաճէկ նոր նախարարութիւնը կարողանայ լաւ ուսումնասիրել հայկական բարենորոգումների խնդիրը:

Լոնդոն. 17 յուն. Լուր է հասնում որ շաբաթ օրը Բ. Դուռը յանձնել է անգլիական, ֆրանսիական և ռուսական դեսպաններինմի նոր պատասխան, նրանց հայկական խնդրոյ վերաբերութեամբ արած դիմումին: Բ. Դուռը այժմ ընդունում է Հայաստանում ներմուծւելիք բարենորոգումների գաղափարը երեք պետութեանց վերահսկողութեան ներքոյ. բայց առաջարկում է, որ այդ վերահսկողութեան ժամանակամիջոցը սահմանափակւի երեք տարով միայն:

Լոնդոն. 17 յուն. Լուր է տարածւել որ Բ. Դուռը մի պատասխան է ուղարկել կառավարութեանց այն պահանջին, որոնք արել են հայկական բարենորոգումների համար բայց պատասխանը անբաւարար է: Սուլթանը մի կարճ ժամանակ է խնդրել և այդ ևս ընդունւել է: Մակեդոնիայում յուզմունքը աւելանում է:

Փարիզ. 17 յուն. Այսօր ռուսաց դեսպանը ներկայացրեց հանրապետութեան նախագահին Կայսեր շնորհած ս. Անդրէյի պատուանշանը:

Լոնդոն. 18 յուն. Բ. Դռան պատասխանը կառավարութիւններին երէկ յանձնւեցաւ, պատասխանում ընդունում է բարենորոգումների գաղափարը, բայց խնդրում է բանակցել նրա մի քանի կէտերի վրայ, նա ուրանում է կառավարութեանց գրաւական պահանջելու իրաւունքը և յոյս է տածում որ սուլթանի բարձր իրաւունքները կը յարգւին: Բ. Դռան պատասխանը նըկատւում է որպէս մերժողական մի պատասխան:

„ՇԱՒԻՂԻ“ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—

Թեհրան. Արշակ Խ. Յարութիւնեան. Դու մնացիր մենակ հոգեբանութեանը պաշտպանող, բայց ճշմարիտ է այն տեսակ հոգեբարձութեան էլ քեզի պէտ վանտուած և փչացած բարք ու վարքով աշակերտներ են պէտք որ ամօթ են բերում նոյն իսկ իրենց ծնողաց, բայց քո ծնողներդ էլ իրաւունք չունեին քեզանից գանգատւելու, քանի որ արժանաւոր ծնողաց արժանաւոր զաւակն ես:

Արտօնատէր—Հրատարակիչ՝
ԱՆԴՐԷԱՍ ԲԷԿՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ և ԾԱԽՒՈՒՄ Է ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆՍ ՄԷՋ

ՄԻՐԶԱ ԻՍԿԵՆԴԱՐ

(Պարսկական զրոյց)

ԳՐՔՈՅԿԸ

Գինն է 50 կոպ. կամ 3 ղռան

2—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՐԱՖՖԻԻ

„ԽԱՄՍԱՅԻ ՄԵԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ“

Բ. ՏԻՊ

Գինն է 1 ր. 75 կ: Ծանապարհածախսով 2 ր.:

Դիմել՝ Тифлисъ. Аннѣ Раффи:

2—3

ՓՈՐԱՃՃՈՒԻ (որկոչվում է ժապաւինաւոր որդ) (Solitaire Tenia) ԴԷՄ ԽԻՍՏ ԱԶԴՈՒ ԴԵՂ

Փորձւած «Շաւիղի» խմբագրութիւնից և զօրութիւնը երաշխաւորած: Դեղը 3—4 ժամւայ ընթացքում ԶԳՈՒՄ Է ՃՃՈՒԻ ԳԼՈՒԽԸ և լիովին ազատում նըրանից: Ոչ մի լեղիութիւն չունի. հարկաւոր չէ ոչ լուծողական և ոչ էլ ծոմապահութիւն: Հարկաւոր եղած պատւէրները գրաւոր կերպով կուղարկվեն դեղի հետ: Դեղը փոշի է: ԳԻՆՆ Է ՄԷԿ թուման (2 րուբլի): Դիմել Թեհրան, Մահտեսի Յորդանան Եղեազարեանցին. Téhéran (Perse) M. Hordanan Eliazarian: Պատւէրները կատարվում են անմիջապէս և խնամքով:

1—3

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ ՀԱՅ

ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԻՑ

Ծախվում են խմբագրութեանս մէջ

Գինն է Թեհրանում վեց ղռան իսկ Պարսկաստանի օտար քաղաքների համար 8 ղռան:

2—2